

MICROZONA LUNCAVIȚA

Cadrul fizico-geografic

Microzona Luncavița (denumire alternativă *Depresiunea Luncavița*) este localizată în zona de nord-vest a Dobrogei, între Munții Măcinului, Podișul Niculițelului și Lunca Dunării (Pl. I).

În acest spațiu, cu aspect depresionar, se desfășoară, de la est spre vest, mai multe văi, separate de platouri largi : Valea Luncaviței; Valea Stupinei; Valea Codrului; Valea Joitei; Valea Puțu-Popii (Harta 1).

Geologia

Cea mai mare parte a Munților Măcin este formată din formațiuni sedimentare de vârstă paleozoică (Silurian, Devonian și Carbonifer), al căror substrat este format de șisturi cristaline, probabil precambriene.

În partea de nord-vest a Dealurilor Niculițelului, cel mai bine reprezentat este Triasicul mediu (Oncescu 1965, 74-75). Acestuia îi corespund calcare în plăci negre, bituminoase, uneori cenușii, cu spărtură concoidală și puternic dislocate, uneori strâns cutate și prezentând numeroase diaclaze. Între calcare se găsesc intercalații de șisturi argiloase, fosilifere. Depus într-o cantitate mai mare în raport Munților Măcin, loessul cuaternar acoperă pe Dealurile Niculițelului celelalte formațiuni geologice mai vechi, fiind foarte bine dezvoltat în depresiunile vechiului relief antecuatarnar.

Lunca Dunării are un fundament cristalin, faliat, peste care se dispun depozite triasice, jurasice, sarmațiene, pliocene și apoi formațiunile de luncă cuaternare (argile, mături, nisipuri).

Clima

Microzona Luncavița își păstrează specificul de spațiu de tranziție – pe fondul unui climat moderat continental – între două unități topoclimatice.

În jumătatea sudică se manifestă influența Munților Măcin, caracterizați prin temperaturi medii anuale cuprinse între 9°C și 10,8°C și precipitații între 480,4 mm și 600 mm.

În partea nordică se manifestă mai mult influența ținutului stepei și al luncii Dunării, în care media anuală a temperaturii poate depăși 11°C iar cea de precipitații variază între 400 mm și 500 mm.

Întreg spațiul este dominat de prezența vânturilor din sectorul estic și nordic: est, nord-est, sud-est, nord.

Solurile

Într-un spațiu geografic relativ redus ca suprafață, variația formelor de relief și a rocilor au determinat apariția unui adevărat mozaic de soluri. Pe firul văilor din preajma localității Luncavița se regăsesc cernoziomuri cambice și carbonatice, soluri argiloiluviale cenușii și soluri bălane. Pe malul zonei de bălți a Dunării pot fi întâlnite soluri aluviale și aluviuni.

Vegetația

Este dominată în apropierea Munților Măcinului de tipul de pădure făgeto-cărpinet dobrogean cu *Carex Pilosa*. Stratul arborescent este format din fag (*Fagus sylvatica*, *Fagus taurica*) în proporție de 50%, carpen (*Carpinus betulus*) – 40% și tei (*Tilia tomentosa*) – 10%. Această asociație se regăsește în partea superioară a versantului umbrit al Văii Luncavița, la altitudini de 100 m.

În apropierea Dunării se dezvoltă, pe suprafețe extrem de reduse, o vegetație specifică, formată din sălcete, plopișuri și stuf, aflată în permanență sub influența factorului antropic.

II. Istoricul cercetărilor

În primăvara anului 1898 P. Polonic a cercetat aşezarea-*tell* din punctul *Cetăţuia*, cu acest prilej realizând o schiţă a locului (Pl. II), pe care a completat-o cu o descriere sumară a realităţilor arheologice observate.

În 1910 C. Moisil făcea cunoscută prezenţa unor „*obiecte preistorice*” în împrejurimile localităţilor Luncaviţa şi Garvăn (Moisil 1910, 174).

Cel mai important episod al cercetărilor din acest spaţiu va avea loc însă în deceniul şase al secolului trecut şi este legat de activitatea lui E. Comşa, membru al colectivului de cercetare de pe şantierul *Dinogetia* (Garvăn, jud. Tulcea). Sondajele realizate de acesta în aşezarea-*tell* din punctul *Cetăţuia* au avut drept obiectiv general încadrarea descoperirilor de la Garvăn în întreg complexul de aşezări antice din împrejurimi (Comşa 1952, 413). În acelaşi timp, sărăcia informaţiilor privind epoca neoneolitică în zona de nord-vest a Dobrogei impunea realizarea unui program de cercetări de suprafaţă, care să conducă la identificarea tuturor obiectivelor arheologice prezente în spaţiul amintit (Comşa 1953 ; 1959). Pentru prima dată, în nord-vestul Dobrogei, era dezvoltată în paralel cercetarea unei aşezări neoneolitice şi a zonei geografice din care aceasta făcea parte.

Obiectivul imediat al cercetărilor de la Luncaviţa avea în vedere identificarea resturilor de locuinţe, fapt ce ar fi permis stabilirea stratigrafiei aşezării-*tell*. În acest context, a fost înregistrat un strat cultural eneolitic de 3,50 m grosime, în care s-au individualizat şase niveluri „*aparţinând diferitelor etape de evoluţie a culturii Gumelniţa*” (Comşa 1952, 413).

În 1975, El. Lăzurcă a iniţiat, printr-un mic sondaj realizat în punctul *La Cioara* (Harta 1), seria săpăturilor de salvare din aşezările aparţinând culturii Gumelniţa de pe teritoriul judeţului Tulcea (Lăzurcă 1975 ; 1977 ; Haşotti, Lăzurcă 1989, 45). Din păcate, cu acest prilej, nu au putut fi luate în considerare decât observaţiile făcute pe o mică porţiune din suprafaţa cercetată, cea mai mare parte din zona sondată fiind inclusă în spaţiul serios afectat de ploile din anii 1970 şi 1972 (care au distrus, se pare, o parte importantă a aşezării). Deşi a fost identificat un strat cultural având o grosime de 1,55 m, nu s-a identificat niciun complex de locuire bine definit cu materiale aparţinând culturii Gumelniţa. Autoarea cercetării a remarcat bogăţia materialului ceramic înregistrat, care ar fi oferit în opinia sa date noi privind prezenţa comunităţilor culturii Gumelniţa în nordul Dobrogei.

În anul 1990 I. Vasiliu a realizat cercetări de salvare în punctul *Mocuţa* (Harta 1), ce au condus la descoperirea unei noi aşezări aparţinând culturii Gumelniţa. Au fost descoperite şi cercetate două locuinţe de suprafaţă şi o groapă menajeră, al căror inventar a fost atribuit fazei A2. În acelaşi punct au fost descoperite şi fragmente ceramice atribuite culturii Cernavodă I.

Un nou program de cercetări a fost pus în aplicare începând cu anul 1998 de Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, Institutul de Arheologie Bucureşti şi Muzeul Naţional de Istorie a României. Ulterior, în colectiv au fost integraţi specialiştii ai ASPAA Aveyron, Institutului de Arheologie Iaşi şi Muzeului de Arheologie Mangalia.

Motivele care au determinat această decizie sunt rezultatul unei evaluări amănunţite a potenţialului arheologic, încă insuficient exploatat, al zonei.

Unul din obiectivele majore ale cercetării noastre are în vedere studierea şi înţelegerea evoluţiei comunităţilor preistorice prezente într-o microzonă – strict individualizată din punct de vedere al factorilor fizico-geografici –, pe un segment de timp bine precizat. O atenţie deosebită este acordată relaţiilor stabile de acestea cu mediul înconjurător, modului de utilizare şi administrare a resurselor naturale disponibile.

III. Cercetările din punctul *Cetățuia*

Poziția așezării-tell în cadrul microzonei Luncavița

Așezarea este amplasată pe marginea relativ înaltă a terasei pârâului Luncavița, la 4 km de localitatea cu același nume și aproximativ 2 km de limita Munților Măcinului. Spre nord și est se desfășoară Valea Luncavița, spre sud Valea Largă iar spre vest Valea Ascunsă (Pl. III).

Diferența de nivel între punctul „0” (poziționat la 45°14'98" latitudine nordică, 28°16'98" longitudine estică, 56 m altitudine absolută) al așezării și zona înconjurătoare este de 17 m spre nord și 5,14 m spre sud. Spațiul ales pentru fondarea viitoarei așezări este mai puțin vizibil în ansamblul văii Luncavița.

De la baza terasei pe care s-a format *tell*-ul și din imediata apropiere a acesteia pornesc două mici cursuri de apă, separate în prezent de un drum județean. Pânza freatică este destul de ridicată, astfel încât în jurul sitului s-a format o zonă mlăștinoasă ce se menține chiar și în perioada zilelor caniculare ale verii.

Stratul cultural eneolitic s-a format pe depozitele loessoide ale Pleistocenului mediu-superior (qp2-3), ce formează partea superioară a cuverturii sedimentare. Acestea apar la suprafață chiar în marginea de sud a așezării ca urmare a eroziunii provocate de apele de ploaie.

Metode de cercetare

Metodele de cercetare sunt în acord cu obiectivele generale ale unui program de cercetări dezvoltat pe termen lung. Evaluarea corectă a realităților arheologice din punctul *Cetățuia* impune luarea în calcul a posibilității extinderii ariei de cercetare într-un viitor apropiat. În plus, cantitatea impresionantă de informație furnizată de studierea unei așezări de tip *tell*, determină adoptarea unui sistem de înregistrare și analiză flexibil, care să permită o prelucrare rapidă a informației obținute în teren.

Cercetările din suprafața SI a așezării-tell

În cadrul acestei suprafețe o atenție deosebită a fost acordată sectoarelor 1-11, 13-14 și 17. Până în prezent au fost cercetate în întregime sau parțial nouă locuințe de suprafață și zonele de acumulare a deșeurilor menajere din preajma lor.

Sondajul din zona de sud-vest a așezării-tell

Sondajul stratigrafic, notat convențional Son. 1 (Pl. V/1), plasat în cadrul suprafeței SIII, a fost realizat în scopul stabilirii întregii succesiuni corespunzătoare locuirii eneolitice din așezare și a relațiilor stratigrafice dintre aceasta și nivelurile naturale din bază. Pentru o mai bună înțelegere a situațiilor din teren au fost prelevate patru eșantioane micromorfologice, în fiecare din principalele niveluri observate pe profilul stratigrafic (Haită 2001).

Ceea ce este cu adevărat interesant este că în zona de sud-vest a așezării a fost pus în evidență un singur nivel de locuire, marcat de o locuință de suprafață, în structura căreia au fost observate câteva etape majore de refacere.

Sondajul din zona șanțurilor aflate în partea de vest a așezării

Prima mențiune a acestui tip de complex la Luncavița este făcută chiar de P. Polonic în manuscrisele sale (1898). Se preciza cu acest prilej că în preajma așezării exista un șanț lung de 50 m, având o lățime de 15 m și o adâncime de 2,50 m.

E. Comșa (1962, 222) a făcut la rândul său câteva observații interesante în timpul celor două campanii de cercetări din anii 1951 și 1959. Acesta a sesizat prezența a două șanțuri în zona de legătură cu restul terasei, unul mai lat – aproximativ 12 m –, dar cu o adâncime redusă, aflat practic în marginea

ășezării-*tell*, și altul exterior, a cărei amenajare a afectat capătul de sud-est al primului. S-a presupus că, cel puțin după aspect, șanțul din imediata apropiere a așezării-*tell* putea fi contemporan cu locuirea corespunzătoare culturii Gumelnița. Nu era exclusă, de asemenea, posibilitatea amenajării unui alt șanț în zona de sud-est a așezării-*tell*, intervenția antropică având drept scop în acest caz corectarea unghiului de înclinare al pantei.

Pentru a răspunde în parte problemelor ridicate și pentru a verifica ipotezele de lucru avansate, a fost trasată o secțiune-sondaj de 30×2 m în suprafața SIV a așezării (Pl. V/2). Într-o primă fază am avut în vedere cercetarea primului șanț din marginea de vest a *tell*-ului, înregistrarea succesiunii stratigrafice atribuite culturii Gumelnița și observarea relațiilor stratigrafice dintre depunerea antropică și depozitele de terasă din zona mai sus amintită. Pentru o înțelegere corectă a depunerilor identificate s-a realizat în paralel un studiu sedimentologic (Haită 2002).

Una din principalele probleme ridicate de cercetarea secțiunii-sondaj este încadrarea culturală a șanțului identificat. Așa cum s-a observat în timpul cercetărilor, din punct de vedere stratigrafic, acest complex este posterior stratului cultural eneolitic. În stadiul actual al cercetării, ar putea fi pus în legătură cu vasta așezare de perioadă romană aflată în apropiere.

Sondajul E. Comșa A

Analiza datelor oferite de cercetarea secțiunii Son. 1 nu a oferit decât informații limitate în legătură cu evoluția așezării-*tell*. Într-o fază ulterioară a cercetărilor noastre am decis reanalizarea unui segment din cadrul suprafeței A, trasată și cercetată în 1951 de E. Comșa (Pl. VI). O parte a profilului său de vest – până la nivelul solului steril din punct de vedere arheologic – a fost integrată unui studiu sedimentologic și morfologic. Obiectivele imediate ale demersului nostru au fost:

- analiza succesiunii stratigrafice în scopul înțelegerii evoluției sitului;
- identificarea activităților umane desfășurate în zona de interes, care au determinat în final acumularea constituenților antropici;
- identificarea eventualelor materiale de construcție utilizate pentru realizarea unor structuri arheologice (locuințe, vetre).

În condițiile unei prelucrări de durată a informațiilor înregistrate în teren, nu vom oferi în acest context decât date preliminare asupra cercetărilor noastre, ce au mai mult un caracter general.

O primă observație are în vedere gradul de conservare al stratului cultural eneolitic. Este destul de evidentă diferența dintre partea sa superioară, puternic afectată de intervenția factorilor antropici și naturali posteriori, și cea inferioară, cu o structură aproape intactă a nivelurilor de locuire. Pe întreg segmentul de profil analizat, începând cu limita inferioară a stratului vegetal, a fost observată o serie de gropi ce pătrund profund în structura stratului eneolitic. Facem precizarea că în cadrul rapoartelor de săpătură anterioare aceste complexe nu au fost menționate. În stadiul actual al cercetărilor credem că ele nu pot aparține decât unor construcții ridicate în perioada contemporană. Amenajări similare au afectat și complexe eneolitice din suprafața SI.

În zona inferioară a profilului analizat s-au individualizat, destul de clar, orizontul organic al solului anterior locuirii eneolitice și nivelul de incendiere a vegetației prezente pe terasa din punctul *Cetățuia*.

Pe întreg stratul cultural eneolitic se poate observa, la o scară desigur redusă, o realitate în mare parte similară celei observate în cadrul suprafeței SI – și, desigur, majorității așezărilor de tip *tell* – respectiv un ritm de amenajare rapid al complexelor de locuire, aflate, se pare, la distanțe relativ mici unele de altele.

Gradul de conservare al stratului arheologic a permis și definirea clară a zonelor aflate în imediata apropiere a locuințelor, unele dintre acestea, prin caracteristicile lor, făcând dovada unui spațiu bine întreținut.

Este interesant că aceeași zonă a așezării a avut destinații cu totul diferite de-a lungul timpului. Alături de locuințe, pe profilul analizat s-au individualizat destul de bine depuneri caracteristice unor zone menajere sau de pasaj.

Cercetările din zona exterioară așezării-tell

Inițierea programului de cercetare din jurul localității Luncavița are în vedere studierea unei microzone, cu limite și caracteristici bine precizate. În aceste condiții era firesc ca, în paralel cu săpăturile arheologice realizate pe așezarea-tell, să sedesfășoare o activitate sistematică de identificare și cercetare a posibilelor puncte de locuire sau așezări contemporane. Rezultatele obținute sunt de o importanță deosebită în stabilirea dinamicii locuirii în spațiul avut în vedere, a relațiilor sau raporturilor existente între diferitele obiective arheologice precizate.

a. o primă zonă de interes este aceea a spațiului aflat în vecinătatea de sud și vest a așezării-tell.

Ridicările topografice au indicat prezența unui întins val de pământ (Pl. III/2) ce înconjoară tell-ul gumelnițean. O primă evaluare a situației din teren pare să sugereze că acest complex poate fi atribuit perioadei posteneolitice.

Cercetările noastre de suprafață au avut drept rezultat individualizarea a șapte zone de interes, definite pe baza concentrărilor de materiale înregistrate la suprafața solului (Pl. VII).

Pentru o mai bună înțelegere a realităților identificate pe suprafața avută în vedere, cercetările de suprafață au fost completate de o serie de eșantionări realizate cu ajutorul carotierei (Pl. VIII/1) și de secțiuni de verificare (Pl. VIII/2-3; IX)

Observațiile preliminare indică prezența unei locuiri atribuite culturii Gumelnița și în zona aflată la vest de așezarea-tell, afectată grav de intervenții antropice posteroare. În stadiul actual al cercetării este dificil să precizăm caracterul acesteia și relația sa cu tell-ul. Se pune întrebarea dacă zona terasei a fost în permanentă legătură cu cea de pe tell sau prezența materialelor gumelnițene nu poate fi explicată decât ca o consecință a extinderii suprafeței locuite într-o etapă finală.

Este important să menționăm faptul că zona șanțurilor, ce desparte spre vest cele două suprafețe locuite menționate mai sus, materialul arheologic – indiferent de perioada căreia îi aparține – este destul de sărac. Cercetările viitoare trebuie să precizeze dacă acest spațiu a funcționat ca o adevărată zonă de demarcație. Nu excludem posibilitatea ca intervențiile antropice repetate și acțiunea factorilor naturali (în acest spațiu a fost observată o importantă acumulare a solului aluvionar) să nu fi modificat esențial profilul său inițial.

O problemă importantă a cercetării din punctul *Cetățuia* este aceea a identificării necropolei tell-ului. Cercetările de teren realizate în zonele din imediata apropiere a acestuia, spre sud și spre vest, ne determină să credem că este puțin probabil ca acestea să fi oferit condițiile necesare amenajării complexelor funerare. Nu excludem posibilitatea ca acest lucru să se fi realizat pe terasa aflată la est de tell (Harta 2), spațiu în care ar putea fi realizate prospecțiuni geo-radar.

b. cercetările din punctul *Mocuța*. Așa cum a fost precizat în capitolul consacrat istoricului cercetărilor din microzona Luncavița, în anul 1990 I. Vasiliu (2007) a realizat în acest punct o cercetare de salvare impusă de lucrările pentru amenajarea traseului conductei de gaze naturale de la Isaccea la Șendreni. Locuirea gumelnițeană s-a concentrat pe un promontoriu ce domină Valea Luncaviței (Pl. X/1). La baza acestuia poate fi observat un mic curs de apă. În acest context, au fost trasate și cercetate două secțiuni de 60 × 2 m, orientate N-S. În zonele în care nu au fost înregistrate intervenții antropice contemporane a fost identificat un strat cultural de 85-90 cm grosime, în care au fost descoperite materiale arheologice din eneolitic până în perioada modernă. Primei epoci îi corespund două locuințe și o groapă.

În anul 2006 a fost realizat planul topografic al zonei și a fost trasată și cercetată o suprafață de 8 × 4 m (Pl. X/1-2), aflată în zona de nord a suprafeței maxime de răspândire a materialului arheologic, stabilită în anul 2005. Situația arheologică identificată nu pare să indice existența unui strat arheologic

bine definit. Nu a fost descoperit nici un complex arheologic, pe suprafața cercetată fiind înregistrate fragmente ceramice, unelte din piatră, plăcuțe de vatră și un fragment statueta antropomorfă (?), material atribuit culturii Gumelnița, aflat într-o poziție secundară.

Informațiile avute la dispoziție în acest moment nu pot contribui la determinarea clară a caracteristicilor locuirii eneolitice din punctul *Mocuța*. În plus, este dificilă realizarea unor săpături arheologice pe suprafețe mari datorită destinației agricole a terenului. Credem că prospecțiunile geo-radar pot oferi câteva răspunsuri la problemele ridicate.

c. cercetările din punctul *La Cioara*. În capitolul consacrat istoricului cercetărilor am descris pe larg condițiile în care s-au desfășurat săpăturile arheologice din campania 1975, precum și principalele rezultate ale sondajului realizat în acest punct. Prin urmare, considerăm că nu mai este necesară, în acest context, repetarea datelor prezentate anterior.

Locuirea se concentrează într-o zonă ce depășește cu puțin nivelul fostei zone de bălți a Dunării (Pl. XI). În timpul inundațiilor provocate de revărsările periodice ale fluviului, punctul rămânea relativ izolat în partea de nord-est a satului.

Atenția noastră s-a îndreptat asupra materialului arheologic descoperit în așezare, aflat în prezent în depozitul Institutului de Cercetări Eco-Muzeale din Tulcea.

Nu avem la dispoziție date asupra tipului de locuire existent iar eventualele săpături arheologice s-ar putea realiza pe o suprafață redusă de teren. Trebuie adăugat în acest context că zona este în permanență afectată de intervenția factorului antropic. Credem că prospecțiunile geo-radar ar putea rezolva măcar în parte problemele în discuție.

CONCLUZII

Studiul realizat asupra așezărilor și punctelor de locuire din microzona Luncavița indică existența a cel puțin trei puncte de interes pentru eventualele cercetări prin mijloace optoelectronice :

1. terasa aflată la sud-est de așezarea-*tell* din punctul *Cetățuia*. Rezultatele cercetărilor arheologice din ultimii 10 ani, dublate de observațiile geomorfologice indică acest spațiu drept suprafață potențială de amenajare a necropolei preistorice ;
2. așezarea gumelnițeană din punctul *Mocuța*. Informațiile avute la dispoziție în acest moment nu pot contribui la determinarea clară a caracteristicilor locuirii eneolitice din punctul *Mocuța*. În plus, este dificilă realizarea unor săpături arheologice pe suprafețe mari datorită destinației agricole a terenului. Credem că prospecțiunile prin mijloace optoelectronice pot oferi câteva răspunsuri la nivelul amenajării spațiului de către comunitatea preistorică ;
3. așezarea gumelnițeană din punctul *La Cioara*. Spațiul destinat locuirii preistorice se află în intravilanul localității Luncavița, fiind în permanență supus acțiunii antropice. Prospecțiunile prin mijloace optoelectronice ar putea oferi câteva date în legătură cu dimensiunile și organizarea așezării preistorice.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Comșa 1952 Comșa, E., *Raport preliminar asupra sondajului de lângă Luncavița, raionul Măcin, în Șantierul Garvăn (Dinogeția)*, SCIV III, p. 413-416
- Comșa 1953 Comșa, E., *Contribuție la harta arheologică a Dobrogei de Nord-Vest*, SCIV IV, 3-4, p. 747-757
- Comșa 1959 Comșa, E., *Limesul dobrogean. Cercetări de suprafață de-a lungul Dunării între Ostrov și Hârșova*, MCA V, p. 761-767
- Comșa 1962 Comșa, E., *Săpături arheologice la Luncavița*, MCA VIII, p. 221-225
- Dămăceanu et alii 1964 Dămăceanu, C. Avramescu, N., Cenca, G., Leandru, V., Tomescu, A., *Cercetări privind ameliorarea pădurilor degradate din nordul Dobrogei*, București
- Haită 2001 Haită, C., *Luncavița, com. Luncavița, jud. Tulcea. Punct Cetățuia. Studiu sedimentologic, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2000*, cIMeC, p. 138
- Haită 2002 Haită, C., *Studiu sedimentologic în așezarea gumelnițeană Luncavița-Cetățuia, campania 2001. Raport preliminar, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2001*, cIMeC, p. 193-194
- Hașotti, Lăzurcă 1989 Hașotti, P., Lăzurcă, El., *Civilizații pretracice în Dacia Pontică*, Symposia Thracologica 7, p. 39-48
- Lăzurcă 1975 Lăzurcă, El. *Raport asupra cercetărilor arheologice realizate în localitatea, punctul „La Cioara”*, manuscris aflat în arhiva ICEM Tulcea
- Lăzurcă 1977 Lăzurcă, El., *Un vas zoomorf gumelnițean descoperit la Luncavița*, Peuce VI, p. 19-22
- Mohan 1993 Mohan, Gh., *Rezervații și monumente ale naturii din România*, Arad
- Moisil 1910 Moisil, C., *Privire asupra antichităților preistorice ale României*, BCMI III, p. 171-174
- Morinz 1962 Morintz, S., *Tipuri de așezări și sisteme de fortificații și de împrejmuire în cultura Gumelnița*, SCIV XIII, 2, p. 273-282
- Oncescu 1965 Oncescu, N., *Geologia României, Ediția a III-a*, București
- Vasiliu 2007 Vasiliu, I., *Săpăturile de salvare de la Luncavița-Mocuța, jud. Tulcea, Peuce, S.N., III-IV, 2005-2006*, p. 41-70

Explicația figurilor

Pl. I. Microzona Luncavița

Pl. II. Luncavița, punctul *Cetățuia*. Așezarea-tell. Schiță P. Polonic (1898)

Pl. III. Luncavița, punctul *Cetățuia*. Așezarea-tell

Pl. IV. Luncavița, punctul *Cetățuia*. Planul general al săpăturilor din așezarea-tell

Pl. V. Luncavița, punctul *Cetățuia*. Așezarea-tell. 1. Sondajul Son. 1 ; 2. Primul șanț din marginea de vest a așezării

Pl. VI. Luncavița, punctul *Cetățuia*. Așezarea-tell. Sondajul realizat în secțiunea E. Comșa A

Pl. VII. Luncavița, punctul *Cetățuia*. Zonele de concentrare a materialului arheologic din afara așezării-tell

Pl. IX. 1. Secțiunea S5. Detaliu profil estic; 2. Secțiunea S6. Detaliu amenajare val; 3. Secțiunea S7

Pl. X. Luncavița, punctul *Mocuța*. Așezarea gumelnițeană

Pl. XI. Luncavița, punctul *La Cioara*. Așezarea gumelnițeană

Harta 1. Microzona Luncavița. Punctele *La Cioara* și *Mocuța*

Harta 2. Microzona Luncavița, punctul *Cetățuia*. Amplasarea probabilă a necropolei eneolitice